

О.М. Мозолюк, І.Є. Беркешук

ВСТУП ДО СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

УДК 811.16 (075.8)

ББК 81.41-923

М 74

Рецензенти:

Марчук Л.М., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Коваленко Н.Д., кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Дворницька Н.І., кандидат філологічних наук, доцент кафедри слов'янської філології та загального мовознавства Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

*Рекомендовано до друку вченою радою
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка
(протокол №11 від 24 листопада 2011 року)*

Мозолюк О.М., Беркещук І.С.

М 74 Вступ до слов'янської філології. Навчально-методичний комплекс: навчальний посібник / О.М. Мозолюк, І.С. Беркещук. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О.А., 2011. – 80 с.

У посібнику вміщено навчальну та робочу навчальну програми дисципліни «Вступ до слов'янської філології».

Для студентів філологічних факультетів, учителів-словесників, а також усіх, хто цікавиться рідною мовою та іншими слов'янськими мовами і народами.

УДК 811.16 (075.8)

ББК 81.41-923

ЗМІСТ

1. Загальна характеристика навчальної дисципліни	4
1. Навчальна програма	4
2.1. Пояснювальна записка	4
2.2. Структура залікового кредиту	6
2.3. Зміст дисципліни	7
1. Робоча навчальна програма	8
3.1. Зміст теоретичної підготовки	8
3.2. Практичні заняття	11
3.3. Самостійна робота	28
3.4. Засоби діагностики якості вищої освіти	30
3.4.1. Контрольні запитання з дисципліни	30
3.4.2. Модульна контрольна робота	33
3.4.3. Зразок виконання модульної контрольної роботи	35
3.5. Критерії та норми оцінювання знань, умінь і навичок студентів з модуля	37
3.6. Рейтингова система оцінювання навчальної діяльності студентів університету під час практичних занять	38
3.7. Підсумковий рейтинг з кредитного модуля (дисципліни)	42
3.8. Навчально-методичне забезпечення	42
3.8.1. Основна література	42
3.8.2. Додаткова література	43
3.8.3. Словники	45
3.8.4. Інтернет-сайти	48
4. Короткий словник основної термінології	49
1. Довідкові матеріали	57

3.7. Підсумковий рейтинг з кредитного модуля (дисципліни)

Підсумковий рейтинг з кредитного модуля – це сума балів за поточний контроль, модульний контроль, а також самостійну роботу.

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100 і більше	A (відмінно)	відмінно
82-89	B (дуже добре)	добре
75-81	C (добре)	
67-74	D (задовільно)	задовільно
60-66	E (достатньо)	
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	незадовільно
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)	

3.8. Навчально-методичне забезпечення

3.8.1. Основна література

1. Безпалько О.П. та ін. Історична граматики української мови / О.П. Безпалько, М.К. Бойчук, М.А. Жовтобрюх, С.П. Самійленко, І.Й. Тараненко. – К.: Рад.школа, 1957. – 510 с.
2. Бернштейн С.Б. Очерк сравнительной грамматики славянских языков / Бернштейн С.Б.: Введение. – М.: Наука, 1961. –
3. Булаховський Л.А. Славістика / Л.А.Булаховський: вибрані твори в п'яти томах. – К.: Наукова думка, 1977. – Т.2. – 632с.; – Т.3. – 589 с.; – Т.4. – 575 с.
4. Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов / За ред. О.С. Мельничука. – К.: Наукова думка, 1966. – 596 с.
5. Даниленко Л.І. Чеська мова / Л.І. Даниленко: підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Довіра, 2006. – 543 с.
6. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до ХХ ст.) Курс лекцій: навчальний посібник / В.І. Яровий, П.М. Рудяков, В.П. Шумило та ін. – К.: Либідь, 2003. – 632 с.
7. Кондрашов Н.А. Славянские языки / Н.А. Кондрашов. – М.: Просвещение, 1956. – 198 с.

11. Кравчук Р.В. З історії слов'янського мовознавства / Р.В. Кравчук. – К.: Радянська школа, 1961. – 140 с.
12. Леута О.І. Старослов'янська мова: підручник / О.І. Леута: – К.: Вища школа, 2001. – 255 с.
13. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології / В.В. Лучик: підручник. – К.: ВЦ «Академія», 2008. – 344 с.
14. Майборода А.В. Старослов'янська мова / А.В. Майборода. – К.: Вища школа, 1975. – 294 с.
15. Мейе А. Общеславянский язык / А. Мейе. – М., 1951. – 492 с.
16. Півторак Г.П. Білоруська мова / Григорій Півторак: підручник. – К.: Либідь, 1997. – 240 с.
17. Русанівський В.М. Джерела розвитку східнослов'янських літературних мов / В.М. Русанівський. – К.: Наукова думка, 1985. – 232 с.
18. Семенов О. Вступ до слов'янської філології. Навчально-методичний посібник для студентів філологічних факультетів педагогічних університетів / О. Семенов. – Глухів – К., 2003. – 165 с.
19. Скляренко В.Г. Праслов'янська акцентологія / В.Г. Скляренко. – К.: Українська книга, 1998. – 342 с.
20. Станівський М.Ф. Старослов'янська мова / М.Ф. Станівський. – К.: Наукова думка, 1983. – 264 с.
21. Структура і розвиток слов'янських мов // Слов'янське мовознавство. – К.: Наукова думка, 1967. – Т.5. – 185 с.
22. Собинникова В.И. Введение в славянскую филологию / В.И. Собинникова. – Воронеж: Изд-во Воронежского университета, 1979. – 82 с.
23. Соколянський А.А. Введение в славянскую филологию / А.А. Соколянський: Учебное пособие / Ред. А.А. Гарипов. – Магадан: ОАО «Маобти», 2001. – 163 с.
24. Трофимович К.К. Практикум з порівняльної граматики слов'янських мов / К.К. Трофимович. – Львів: Вид-во Львівського університету, 1960. – 227 с.
25. Чекмонас В.Н. Введение в славянскую филологию / В.Н. Чекмонас. – Вильнюс: Моклас, 1988. – 293 с.
26. Чучка П.П. Вступ до слов'янської філології / П.П. Чучка. – К.: НМК ВО, 1988. – 77 с.

3.8.2. Додаткова література

27. Азарова Л.Є. Іменники-композиції у східнослов'янських мовах / Азарова Л.Є. // Збірник наукових праць. – К., 2001. – С. 112-119.
28. Архангельська А.М. Мовна картина світу у слов'янській фразеології / А.М. Архангельська // Слов'янський вісник. – 1998. – Вип.1. – С. 210-213.

26. Бакеркина В.В. О национально-культурном менталитете и его лексикографической репрезентации / В.В. Бакеркина // Язык и культура. Третья Международная конференция. Доклады и тезисы докладов. – К., 1994. – С. 55-56.
27. Баран В.Д. Давні слов'яни / Баран В.Д. – К.: Альтернативи, 1998. – 336 с.
28. Билык Е.Н. Факультативный курс «Введение в славянские языки» как средство обеспечения базы лингвистических знаний учащихся / Билык Е.Н. // Відродження. – 1995 – №4. – С. 24-25.
29. Білодід І.К. Контакти української мови з іншими слов'янськими і уніфікація її усної літературної форми / Києво-Могилянська академія в історії розвитку східнослов'янських літературних мов / Білодід І.К. Нариси з історії української літературної мови. – К.: Наукова думка, 1979. – С. 164-191.
30. Борщевський С.В. Доіндоєвропейські субстрати слов'янських та германських мов у світлі новітніх наукових досліджень / С.В. Борщевський // Мовознавство. – 2008. – №6. – С. 65-70.
31. Брицин М.Я., Жовтобрюх М.А., Майборода А.В. Порівняльна грамати́ка української і російської мов / М.А. Брицин, М.А. Жовтобрюх, А.В. Майборода. – К.: Вища школа, 1987. – 270 с.
32. Васильєва І.П., Коць-Григорчук І.М. Стандартизація слов'янських мов (формування правописних норм в ономастиці) / І.П. Васильєва, І.М. Коць-Григорчук // Мовознавство. – 2008. – №2-3. – С. 222-235.
33. Відродження мов і культур західних та південних слов'ян в Україні: Збірник статей / За ред. В.М. Русанівського. – К.: Вежа, 1995. – 176 с.
34. Герценберг Л.Г. К вопросу о классификации индоевропейских языков / Герценберг Л.Г. // Известия АН СССР. Серия литературы и языка. – 1978. – Т. 37. – №5. – С. 387-392.
35. Глущенко В.А. Щоб знати мову, треба знати її історію / Глущенко В.А. // Відродження. – 1994. – №9. – С. 66-68.
36. Горбач О. Генеза української мови та її становище серед інших слов'янських. Зібрані статті. III. Історія української мови. // І.О. Горбач – Мюнхен, 1993. – С. 4-30.
37. Даниленко Л.І. Мовно-образний простір чеської ментальності: концепт «краса» / Л.І. Даниленко // Мовознавство. – 2006. – №2-3. – С. 147-153.
38. Дзендзелівський Й.О. Українсько-західнослов'янські лексичні паралелі / Дзендзелівський Й.О. – К.: Наукова думка, 1969. – 211 с.
39. Долгопольский А. Языки и проблема прародины: [Гипотеза древнего юродства языков] / Долгопольский А. // Знание – сила. – 1975. – №6. – С. 15-19.
40. Жайворонок В.В. Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень / В.В. Жайворонок // Мовознавство. – 2001. – №5. – С. 48-63.
41. Залізняк Л. Походження східних слов'ян / Л.Залізняк // Дивослово. – 2001. – №3. – С. 26-28.
42. Запрудський С.М. Ситуаційні чинники здійснення реформи білоруської мови 1933 року / С.М. Запрудський // Мовознавство. – 2006. – С. 52-65.
43. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація / Василь Іванишин, Ярослав Радевич-Винницький. – Дрогобич: Відродження, 1994. – 218 с.
44. Іліаді О.І. Праслов'янський шар у гідронімії Сербії, Хорватії, Боснії, Герцеговини та Чорногорії / О.І. Іліаді // Мовознавство. – 2007. – №1. – С. 47-55.
45. Іліаді О.І. Слов'янські топоніми на території Греції / О.І. Іліаді // Мовознавство. – 2008. – №6. – С. 58-64.
46. Історія слов'янських народів (Центральна та Південно-Східна Європа, від найдавніших часів до кінця XVIII століття). Методичні рекомендації / Лобас Т.В. – Луганськ: Альма матер, 2002. – 46 с.
47. Іщенко Д.С., Зубов М.І. Рукописи південнослов'янського походження в зібранні Одеської державної наукової бібліотеки ім.О.М. Горького: стан і перспективи дослідження / Д.С. Іщенко, М.І. Зубов // Мовознавство. – 2008. – №2-3. – С. 103-111.
48. Карпенко Ю.О. Українська гіпотеза / Ю.О. Карпенко // Мовознавство. – 1993. – №5. – С. 3-8.
49. Лукінова Т.Б. До реконструкції праслов'янської системи квантитивних утворень / Т.Б. Лукінова // Мовознавство. – 2000. – №4-5. – С. 15-26.
50. Лучик В.В. Типологія відсубстантивного словотворення іменників на позначення істот в українській і польській мовах / А.А. Лучик // Мовознавство. – 2008. – №6. – С. 34-40.
51. Лучик В.В. Походження праслов'янської назви *туку, -ъве / В.В. Лучик // Мовознавство. – 2007. – №2. – С. 3-10.
52. Лучик В.В. Середньонадніпрянська прабатьківщина слов'ян з лінгвістичного погляду / В.В. Лучик // Мовознавство. – 2008. – №2-3. – С. 62-77.
53. Мельничук А.С. О всеобщем родстве языков мира / Мельничук А.С. // Вестник языкознания. – 1991. – №3. – С. 46-65.
54. Мороз В.К. Науковий внесок Т.Сушицького в дослідження білоруського літописання / В.К. Мороз // Мовознавство. – 2008. – №6. – С. 52-57.
55. Нікітіна Ф.О. Деякі типологічні аспекти порівняльного вивчення мов / Ф.О. Нікітіна // Мовознавство. – 1982. – №3. – С. 9-14.

56. Нікітіна Ф.О. Якою була наша прамова? (Огляд версій її походження) / Ф.О. Нікітіна // Відродження. – 1995. – №10. – С. 55-61.
57. Німчук В.В. Періодизація як напрямок дослідження генези та історії української мови / В.В. Німчук // Мовознавство. – 1997. – №6. – С. 3-14; 1998. – №1. – С. 3-12.
58. Німчук В.В. Про графіку та правопис як елементи етнічної культури і історії / В.В. Німчук // Мовознавство. – 1990. – №1, 2, 3, 6.
59. Пасемо І.С. Славістика та українознавство: історичні перехрестя / І.С. Пасемо // Дивослово. – 1999. – №10. – С. 18-21.
60. Печерна Г. Мова – генетичний код (Замітки з історії української мови) / Г. Печерна // Укр. мова і література в школі – 1993. – №2.
61. Пиц Т. З історії поширення ремісничої назви маляр та її варіантів у польській і східнослов'янських мовах / Т. Пиц // Українська мова. – 2009. – №1. – С. 104-108.
62. Півторак Г. Українці: звідки ми і наша мова / Григорій Півторак. – К.: Наук. думка, 1993. – 200 с.
63. Півторак Г.П. Деякі методологічні проблеми дослідження етногенезу східних слов'ян на сучасному етапі / Г.П. Півторак // Мовознавство. – 2010. – №2-3. – С. 8-29.
64. Півторак Г.П. Праслов'янська епоха у світлі сучасних наукових даних / Г.П. Півторак // Мовознавство. – 1982. – №2. – С. 12-16.
65. Півторак Г.П. Про походження української мови / Григорій Півторак // Українська мова та література. – 1999. – Число 11 (123). – С. 1.
66. Пономаренко В.П. Еволюція системи іменникових засобів звертання в сучасних слов'янських та інших індоєвропейських мовах / В.П. Пономаренко // Мовознавство. – 2006. – №6. – С. 27-33.
67. Пономаренко В.П. Історичні та сучасні тенденції розвитку категорії звертання в індоєвропейських мовах / В.П. Пономаренко // Мовознавство. – 2008. – №4-5. – С. 92-100.
68. Примушко Н. Морфологія інфінітива з основами на гортанний і задньоязиковий за пам'ятками староукраїнської мови / Н. Примушко // Українська мова. – 2009. – №2. – С. 21-25.
69. Комар Ю. Проблема народження мови в українському мовознавстві / Юрій Комар // Українська мова та література. – 1998. – Число 16 (80). – Квітень. – С. 1-2.
70. Пугач В. Гендерні стереотипи східних слов'ян: народні прислів'я та приказки / В. Пугач // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2007. – №11. – С. 36-37.
71. Радевич-Винницький Я. Україна: від мови до нації / Я. Радевич-Винницький. – Дрогобич: Відродження, 1992. – 218 с.

72. Розвиток духовної культури слов'янських народів: Збірник наук. праць. – К.: Наук. думка, 1991. – 228 с.
73. Русанівський В.М. Єдиний мовно-образний простір української ментальності / В.М. Русанівський // Мовознавство. – 1993. – №6. – С. 3-13.
74. Русанівський В.М. Міждисциплінарна наука славістика / В.М. Русанівський // Мовознавство. – 1983. – №2. – С. 3-12.
75. Русанівський В.М. Давньоруська мова: міф чи реальність / В.М. Русанівський // Мовознавство. – 1993. – №2. – С.3-6.
76. Русанівський В.М. Староукраїнська і слов'яноноруська мови на тлі розвитку інших слов'янських літературних мов / В.М. Русанівський // Мовознавство. – 1997. – №1. – С. 3-12.
77. Степаненко М. З історії дослідження витоків української мови / М. Степаненко // Дивослово. – 2000. – №7. – С. 17-19.
78. Стоянов І.А. Із загальних спостережень над мовою болгар України / І.А. Стоянов // Мовознавство. – 1998. – №1. – С. 28-30.
79. Тараненко О.О. Мова Київської Русі: вузол історико-лінгвістичних і політико-ідеологічних проблем / О.О. Тараненко // Мовознавство. – 1993. – №2. – С. 35-38.
80. Ткачук О. Деякі аспекти проблеми походження української мови / О. Ткачук // Дивослово. – 1998. – №2. – С. 10-12.
81. Ткачук О.Б. Соціолінгвістична класифікація мов у її слов'янській специфіці й динаміці / О.Б. Ткачук // Мовознавство. – 2003. – №2-3. – С. 3-13.
82. Толстой Н.И. К вопросу о древнеславянском языке как общем литературном языке южных и восточных славян / Н.И. Толстой // Вестник языкознания. – 1961. – №1. – С. 52-66.
83. Трубачев О.Н. Языкознание и этногенез славян / О.Н. Трубачев // Вестник языкознания. – 1984. – №2. – С. 15-30; № 3. – С. 18-29.
84. Хоменко Л., Іщенко О. Проблеми слов'янської фонотактики / Людмила Хоменко, Олександр Іщенко // Українська мова. – 2009. – №2. – С. 125-127.
85. Царук О. Українська мова в слов'янській родині: етимологічні свідчення / О. Царук // Укр. мова та література. – 1999. – Число 21-24 (133-136). – С. 1-3.
86. Черниш Т.О. Слов'янські *nomina loci*, умотивовані термінологічною семантикою / Т.О. Черниш // Мовознавство. – 2010. – №2-3. – С. 136-145.
87. Чумарна М. Колиска без дитини: [Проблеми дослідження української мови] / Марія Чумарна // Київ. – 1990. – №5. – С. 144-145.

Словники

1. Будовниц И.У. Словарь русской, украинской, белорусской письменности и литературы до 18 века / И.У. Будовниц. – М.: Изд-во АН СССР, 1969. – 400 с.
2. Ганич Д.И., Олейник И.С. Русско-украинский и украинско-русский словарь / Ганич Д.И., Олейник И.С. – К.: Политиздат Украины, 1990. – 560 с.
3. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н. Ярцева. – М.: Сов. энциклопедия, 1990. – 685 с.
4. Новий російсько-український словник-довідник: Близько 65 тис. слів / С.Я. Єрмоленко, В.І. Єрмоленко, К.В. Ленець, Л.О. Пустовіт. – К.: Довіра, 1996. – 797 с.
5. Олійник І.С., Сидоренко М.М. Українсько-російський і російсько-український фразеологічний тлумачний словник / Олійник І.С., Сидоренко М.М. – К.: Рад. школа, 1991. – 400 с.
6. Плачинда С.П. Словник давньоукраїнської міфології / Сергій Плачинда. – К.: Укр. письменник, 1993. – 63 с.
7. Польско-русский словарь / Под ред. М.Ф.Розвадовской. – М., 1963. – 816 с.
8. Польсько-український словник: У 2-х томах. – К.: Вид-во АН УРСР, 1958. – Т. 1. – 696с.; 1960. – Т. 2. – 576 с.
9. Русско-белорусский словарь / Под ред. Я. Коласа, К. Крапиви, П. Глебки. – М.: Изд-во иностр. и национ. словарей, 1953. – 788 с.
10. Русско-болгарский словарь / Сост. С.К. Чукалов. – М.: Сов. энциклопедия, 1969. – 1140 с.
11. Русско-чешский словарь / Сост. Й. Влчек. – М.: Сов. энциклопедия, 1968. – 896 с.
12. Чешско-русский словарь: В 2-х томах / Под ред. Л. Копецкого, Й. Филипца, О. Лешки. – М. – Прага, 1973. – Т.1. – 580с.; 1976. – Т.2. – 863 с.

3.8.4. Інтернет-сайти

Болгарія <http://www.internews.bg/>
Македонія <http://www.makedonskosonce.com/>
Польща <http://gazetapolska.pl/>
Словаччина <http://novycas.sk/>
Словенія <http://www.si-int-news.com/>
Хорватія <http://www.3media.hr/>
Чехія <http://ctk.ceskenoviny.cz/>
http://gw.yspu.yar.ru/vestnik/obrazovanie_za_rubegom/4_2/
<http://www.astu.astranet.ru/rus/astu/library/>

<http://www.bspu.secna.ru/Pedobr/>
<http://www.cacedu.unibel.by/Partner/Biblio/>
<http://www.dux.ru/win/enpp/newspapers/pg/>
<http://www.edu.nsu.ru/>
<http://www.homepage.techno.ru/monoculus/>
<http://www.informika.ru/text/magaz/>
http://www.kcn.ru/tat_ru/universitet/
<http://www.lib.msu.su/>
<http://www.libfl.ras.ru/ushin/>
<http://www.maindir.gov.ru/Lib/>
<http://www.mto.ru/>
<http://www.nlr.ru/>
<http://www.nsu.ru/psych/intemet/>
<http://www.openweb.ru/koi8/stepanov/>
<http://www.rsl.ru/>
<http://www.russ.ru/biblio/psyber/>
<http://www.scsml.rssi.ru/>
<http://www.shpl.ru/inform/projects/assbib/>
<http://www.stars.ru/>
<http://www.tane.ssft.ternopil.ua/education.html>
<http://www.unicor.ac.ru/>
<http://www.univer.kharkov.ua/>
<http://www.vaz.tlt.ru/>
<http://www.wkkodex.ru/>
<http://www1.rambler.ru/sites/9000/>
<http://www-koi8.yspu.yar.ru/vestnik/ke>

4. КОРОТКИЙ СЛОВНИК ОСНОВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Адстрат (лат. *adstratum* – нашарування), -у. Сукупність ознак мовної системи як результат впливу однієї мови на іншу за тривалого співіснування і контактів народів, що розмовляють цими мовами.

Аналіз (грец. *analysis* – розкладання), -у. Метод дослідження, що полягає в розкладанні мовного цілого (тексту) на його складові з метою пізнання їх сутності.

Антропонім (грец. *antropos* – людина і *опута* – ім'я), -а. Офіційна й неофіційна власна назва людини.

Антропоцентризм (грец. *antropos* – людина і *centrum* – осередок), -у. Світоглядний принцип, згідно з яким людина є центром і вищою метою світу; в сучасному мовознавстві визнається одним із найважливіших принципів організації та функціонування живої природної мови на всіх структурних рівнях.

Ареальна лінгвістика (лат. *area* – площа, *простір*; *lingua* – мова), -у. Розділ мовознавства, який на основі методу картографування мовних явищ вивчає їх територіальне поширення. Синоніми: лінгвогеографія, просторова лінгвістика, ареальне мовознавство.

Архаїзм (грец. *archaios* – стародавній), -у. Застаріле слово, яке вийшло з активного вжитку, але збереглося в пасивному словнику.

Астериск (грец. *aster* – зірка), -а або **зірочка**, – спеціальний знак* на початку кожної окремо вживаної гіпотетичної одиниці (будь-який звук чи праформа (архетип) праслов'янської мови).

Білінгвізм (лат. *bi*, від *bis* – двічі і *lingua* – мова), -у. Практика індивідуального або колективного використання двох мов у межах однієї державної чи соціальної спільноти у відповідних комунікативних сферах.

Бінарний (лат. *binarius* – подвійний), -а, -е. Елементарна опозиція у світосприйнятті чи в мові, основний системотворчий принцип у дослідженні.

Вірування, -я. Релігійні уявлення людини, в основі якого лежить віра в існування надприродних сил, що панують над світом.

Власна назва (онім), -а. Індивідуальне найменування окремого об'єкта з ряду однорідних; протиставляється загальній назві.

Внутрішня форма слова, -у. Семантична і структурна співвіднесеність морфем слова з іншими морфемами цієї ж мови; ознака, покладена в основу номінації при творенні нового лексичного значення слова.

Вогнепоклонництво, -а. Форма язичницького вірування, в основі якого лежить поклоніння вогню як божеству.

Водопоклонство, -а. Форма язичницького вірування, в основі якого лежить поклоніння воді як божеству.

Вуковиця (за іменем В. Караджича), -і. Сербська кирилиця.

Гаєвиця (від прізвища Л. Гая, який остаточно закріпив латинську азбуку в хорватській мові), -і. Хорватська латиниця, що ґрунтується на фонетичному принципі та включає літери з одним звуковим значенням.

Генеалогічна класифікація мов (грец. *genealogia* – родовід), -ї. Вивчення і групування мов світу на основі споріднених зв'язків між ними (спільного походження від прамови).

Гідронім (грец. *hydor* – вода й *опута* – ім'я), -а. Власна назва природних і штучних водних об'єктів.

Гіпотеза (грец. *hypothesis* – основа, припущення), -у. Наукове припущення, яке висувається для пояснення певних явищ дійсності; будь-яке припущення, що потребує підтвердження.

Глаголиця, -і. Тип давньої слов'янської азбуки.

Говір, -вору. Одиниця територіальної диференціації мови, що становить об'єднання говірок, близьких за фонетичними, лексичними та граматичними ознаками.

Гражданський шриффт («гражданка»), -у. Тип давньо східнослов'янського письма, який характеризувався заокругленим накресленням літер, відсутністю надрядкових знаків наголосу і титл.

Грамати́ка (грец. *grammatike* – мистецтво читати і писати букви, від *gramma* – буква), -у. Будова мови, тобто система способів словотворення, морфологічних категорій і форм, синтаксичних категорій і конструкцій; розділ мовознавства, що вивчає граматичну будову мови.

Графіка (грец. *graphike*, від *grapho* – пишу), -у. Сукупність усіх засобів письма (у звуковому письмі літер і допоміжних знаків), які використовують для передавання звукової мови; розділ мовознавства, що вивчає форми літер і співвідношення їх зі звуками мови.

Дамаскін (за ім'ям грецького проповідника XVI ст. Дамаскіна Студита), -а. Рукописний збірник релігійно-повчальних творів, написаний найпростішою розмовно-діалектною мовою.

Демонологія (грец. *daimon* – божество і *logos* – слово, вчення), і. Міфічні уявлення про злих духів (демонів), що виникли на основі первісної віри в них; сукупність демонів, що сформувалася в певному язичницькому середовищі.

Дивергенція (лат. *divergere* – розходиться), -ї. Історичний процес розвитку мови, внаслідок якого вона розпадається на дві або більше мов (перетворення її діалектів на окремі мови) або ж її мінімальні одиниці (фонем) розпадаються на дві чи більше фонем (перетворення варіантів фонем на окремі фонем); те саме, що диференціація Діалект (грец. *dialektos* – говір, наріччя), -а. Різновид певної мови, який є засобом спілкування людей, тісно пов'язаних територіально, соціально або професійно (територіальний діалект, соціальний діалект).

Діахронічне мовознавство, -а. Мовознавство, яке розглядає мову в її історичному розвитку. Синонім: історичне мовознавство.

Діахронія (грец. *dia* – через і *chronos* – час, тобто різночасність), і. Історичний розвиток мови; дослідження мови в часі, в її історичному розвитку. Антонім: синхронія.

Евфемізм (грец. *euphemismos*, від *eu* – добре і *phemi* – говорю), -у. Емоційно нейтральне слово або вислів, вживане замість синонімічного